

Zitting 1981–1982

17 189

Wijziging van het tarief van de inkomstenbelasting en van de loonbelasting in het kader van het belastingplan 1982

Nr. 5

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 1 december 1981

De vaste Commissie voor Financiën¹ heeft de eer over haar voorlopige bevindingen inzake dit wetsontwerp als volgt verslag uit te brengen. Zij tekent daarbij aan, de algemene beschouwingen vanuit de fracties geleverd over een belastingplan 1982 in dit verslag te hebben samengebracht.

I. Het belastingplan 1982

De leden van de C.D.A.-fractie onderschreven de opvatting van de Raad van State, dat het moeilijk is een oordeel over het belastingplan te geven zolang over een aantal belangrijke gegevens onduidelijkheid bestaat.

Zoals blijkt uit het rapport van de informateurs Halberstadt en De Galan en uit de recente Nota Beleidsbijstelling Begroting 1982 is immers het beeld, geschetst in de Miljoenennota en de Macro-Economische Verkenningen, inmiddels ingrijpend gewijzigd. Deze leden hadden er begrip voor dat de Regering tot op heden nog niet in staat was een volledig bijgesteld begrotingsbeeld en een nieuwe macro-economische prognose te presenteren.

Nochtans waren zij van oordeel, dat de Kamer ruim voor het debat over het algemeen financiële- en begrotingsbeleid over deze stukken zou moeten kunnen beschikken. Zij verzochten de Regering daarom dringend deze stukken zo spoedig mogelijk aan de Kamer te doen toekomen.

Gelet op de in het regeerakkoord neergelegde afspraken waren deze leden van oordeel dat de vraag of de voorgestelde maatregelen toereikend zijn voor de te verwachten uitgaven geen toetsingscriterium kan zijn voor het belastingplan. Volgens het regeerakkoord zal immers bij de beoordeling van de begroting moeten worden uitgegaan van de omgekeerde vraagstelling, namelijk of de uitgaven blijven binnen de perken van de aangegeven financiële ruimte. Valt die ruimte tegen dan dienen aanvullende ombuigingen in de uitgavensfeer plaats te vinden.

Voor de gezondmaking van de nationale economie en de bestrijding van de werkloosheid op langere termijn is zulk een aanpak naar hun oordeel onmisbaar.

Tegelijkertijd realiseerden zij zich – met name tegen de sombere achtergrond van reeds gebleken en nog te verwachten tegenvallers – dat deze aanpak veel moed vereist.

Zij spraken hun vertrouwen uit dat de Regering deze moed zal weten op te brengen, ook als pijnlijke maatregelen onvermijdelijk zijn.

¹ Samenstelling: Joekes (VVD), voorzitter, Hermsen (CDA), Koning (VVD), Van Dis (SGP), Epema-Brugman (PvdA), Van der Hek (PvdA), K. de Vries (PvdA), Rienks (PvdA), Van Amelsvoort (CDA), ondervoorzitter, Van Aardenne (VVD), Engwirda (D'66), Van Muiden (CDA), Wöltgens (PvdA), De Korte (VVD), Gerritse (CDA), Couprie (CDA), B. de Vries (CDA), De Graaf (CDA), Tazelaar (PvdA), Veldhuizen (D'66), Van Nieuwenhoven (PvdA)

De heroverwegingsrapporten die het vorige kabinet heeft nagelaten kunnen daarbij voor het nieuwe kabinet een belangrijke steun zijn.

Voor het beoordelen van het belastingplan is in deze regeringsperiode dus vooral van belang of de Regering blijft binnen de in het regeerakkoord aangegeven grenzen. Van belang daarbij is dat in het regeerakkoord uitgegaan wordt van een nieuwe definitie van het begrip collectieve lastendruk. Juist omdat deze definitie bedoeld is om te worden gehanteerd voor een langere periode zou het naar het oordeel van deze leden voor de hand gelegen hebben dat de Regering zou zijn ingegaan op de mérites van de nieuwe definitie.

Zij wilden de Regering daartoe gaarne enige suggesties aan de hand doen door het stellen van enkele vragen. Een feitelijke vraag is hoe de collectieve lastendruk zich van 1973 tot 1982 zou hebben ontwikkeld indien daarbij was uitgegaan van de thans gekozen nieuwe definitie. Hoe groot zijn de jaarlijks optredende verschillen geweest indien wordt uitgegaan van de oude en de nieuwe definitie? Een meer principiële vraag betreft de grootte waaraan de collectieve lasten moeten worden gerelateerd om tot een verantwoorde druk-berekening te komen. Deze vraag hangt samen met de ratio achter het streven naar stabilisatie van de collectieve lastendruk. Uit het regeerakkoord blijkt dat die ratio is gelegen in het tegengaan van afwentelingsprocessen, het bevorderen van rendementsherstel en het niet overbelasten van matigingsbereidheid.

Vanuit die achtergrond laat zich de vraag stellen of het juist is de bijdrage die het aardgas aan het nationale inkomen levert mee te tellen in de grondslag waarin de collectieve lastendruk wordt uitgedrukt. Daardoor treden immers merkwaardige effecten op. Indien bij voorbeeld het nationale inkomen met f 1 mld. groeit doordat de aardgasexport toeneemt rechtvaardigt dat bij een collectieve lastendruk van 60% een additionele belastingheffing van ca. f 600 mln. op het oorspronkelijke nationale inkomen: meer gasexport resulteert dan in een verzwaring van de collectieve lastendruk op de rest van het nationale inkomen. Kan de Regering aangeven in welke mate dit effect zich sedert 1973 zou hebben voorgedaan uitgaande van een stabiele collectieve lastendruk van 50% volgens de nieuwe definitie? Een soortgelijk effect zou zich kunnen manifesteren indien wordt besloten tot extra inzet van aardgas voor binnenlandse doeleinden zoals door de Regering voorgesteld. Ook dan stijgt het nationaal inkomen doordat de invoer van olie vermindert en de gasrekening stijgt. Voor zover de belastingdruk op binnenlands gasverbruik beneden de macro-economische norm ligt zou ook dat een extra verzwaring van de collectieve lastendruk op de rest van het nationale inkomen «rechtvaardigen». In welke mate doet dat effect zich in 1982 gelden?

Tegen de achtergrond van deze merkwaardige effecten meenden deze leden de vraag te moeten stellen of uit de ratio die ten grondslag ligt aan het streven naar stabilisatie van de collectieve lastendruk niet de conclusie zou moeten worden getrokken, dat bij de berekening van de grondslag, waarin de collectieve lasten worden uitgedrukt, in ieder geval de inkomsten uit de export van aardgas buiten beschouwing moeten worden gelaten en eigenlijk ook de opbrengst van de binnenlandse afzet van aardgas. Een overweging is daarbij ook dat uit de huidige methode voortvloeit dat mee- en tegenvallers in de sfeer van de inkomsten uit aardgas via een multiplier-effect versterkt hun neerslag vinden in de financiële ruimte waarover de overheid kan beschikken. Naar het oordeel van deze leden zal dit heel duidelijk blijken, indien de inkomsten uit aardgas in 1982 inderdaad f 2,7 mld. zouden tegenvallen. Kan de Regering aangeven met welk extra bedrag de financiële ruimte voor de collectieve sector dan zou verminderen als gevolg van dit multiplier-effect?

Ten slotte vroegen deze leden of de Regering hun opvatting deelt, dat uit de ratio die aan de norm ten grondslag ligt voortvloeit, dat eventuele overschrijding ervan, uiterlijk in het daarop volgende jaar zal moeten worden gecompenseerd. Ook ten aanzien van de in het regeerakkoord neergelegde andere afspraken, zoals bij voorbeeld die om bepaalde categorieën uitgaven buiten de begroting om via de kapitaalmarkt te financieren, stelden zij een

beschouwing op prijs omtrent de gevolgen daarvan voor het begrotingsbeeld en de ruimte voor de overheid op de kapitaalmarkt. Zij gingen er evenwel vanuit dat deze problematiek aan de orde komt bij de presentatie van een volledig bijgesteld begrotingsbeeld.

Deze leden vroegen zich af of het niet al te optimistisch is om er nog steeds vanuit te gaan dat de in het regeerakkoord neergelegde afspraken ruimte boden voor een belastingplan van f 700 mln. Uit de berekening in de memorie van toelichting hadden zij geconcludeerd, dat uitgaande van het in de Miljoenennota geschetste beeld de ruimte tot het uiterste wordt gebruikt. Tegen de achtergrond van de sedertdien gebleken en nog te verwachten tegenvallers – met name ook het hiervoor genoemde multiplier-effect van tegenvallende aardgasinkomsten op de ruimte – zou het naar hun oordeel raadzamer zijn geweest indien de Regering in haar belastingplan nu enige marge had gelaten voor het opvangen van tegenvallers. Zij verwezen in dit verband ook naar de passage in het regeerakkoord, dat tegenvallende aardgasinkomsten noodzaken tot extra ombuigingen. Overigens vroegen zij zich af hoe de in de Miljoenennota geraamde drukstijging uit hoofde van niet-belastingmiddelen uit de binnenlandse aardgasafzet van 0,45% zich verhoudt tot de schatting in het regeerakkoord dat de drukstijging uit dezen hoofde in vier jaar slechts 0,8% zou bedragen. Volgt uit dit gegeven dat ook een relatief groot deel van de ruimte voor uitgavenvergroting in het eerste jaar is geconcentreerd?

In dit kader hadden deze leden vragen ten aanzien van de in de regeringsverklaring aangekondigde solidariteitsheffing. Met name vroegen zij zich af of het consistent is om de effecten daarvan wel mee te rekenen in het «inkomensplaatje» maar niet bij de berekening van de collectieve lastendruk. Zij herinnerden er in dit verband ook aan dat zij vorig jaar pleit hadden effecten van de eenmalige KNIL-heffing op het «inkomensplaatje» buiten beschouwing te laten, juist om te verhinderen dat het inkomenspolitieke aspect het laten vervallen van die heffing zou belemmeren. Thans blijkt dit inkomenspolitieke aspect inderdaad door de Regering te worden gebruikt als een belangrijk argument om het effect van het wegvallen van de KNIL-heffing op de tarieven van de inkomstenbelasting te neutraliseren.

Moet, zo vroegen deze leden zich af, hierin niet een bevestiging van hun opvatting worden gezien dat eenmalige heffingen inkomenspolitiek eigenlijk neutraal moeten zijn? Zou het voorts niet wenselijk zijn de eenmaligheid te onderstrepen door de opbrengst te bestemmen voor uitgaven die eveneens een eenmalig karakter hebben dan wel door thans reeds aan te geven hoe de Regering denkt te voorkomen dat door het wegvallen van deze heffing een gat zal ontstaan?

Niet alleen in de solidariteitsheffing zagen deze leden een aanwijzing hoeveel moeite het de Regering heeft gekost binnen de maximum ruimte voor een belastingplan te blijven en tegelijkertijd de doelstelling van het terugdringen van het financieringstekort te realiseren. Zij zagen een aanwijzing daarvoor ook in het gegeven dat het slechts mogelijk was binnen de norm te blijven door een noodzakelijke bijstelling van de sociale premiedruk slechts voor de helft door te voeren, met als gevolg dat de Sociale Fondsen de ruimte op de geld- en kapitaalmarkt met f 500 mln. meer verkleinen dan in de Miljoenennota was voorzien.

In het algemeen konden deze leden er zich wel mee verenigen, dat in het belastingplan 1982 het accent is gelegd op de indirecte belastingen. Niettemin waren zij niet onverdeeld gelukkig met alle in deze sfeer gedane voorstellen, zoals blijkt uit hun inbreng in de desbetreffende voorlopige verslagen. Met name daar, waar door een abrupte verhoging of invoering van nieuwe accijnzen negatieve werkgelegenheidseffecten waarschijnlijk zijn, hadden zij aarzelingen. Zulks geldt in de directe sfeer ook de voorgestelde verdere beperking van de bejaardenaftrek zonder een vervanging door een meer geïndividualiseerde regeling, waartegen hunnerzijds reeds vorig jaar duidelijke reserves kenbaar waren gemaakt. Deze bezwaren versterkten hen in hun opvatting dat het wijzer zou zijn geweest als de Regering een deel van het belastingplan had vervangen door aanvullende ombuigingsvoorstellen.

Ten slotte vroegen deze leden of de Regering het nog reëel acht vast te houden aan de raming in de Miljoenennota dat het wetsontwerp inzake een vermindering van het aantal aanslagen nog in 1982 uitzicht biedt op een extra belastingopbrengst van f 90 mln.

De leden van de P.v.d.A.-fractie maakten graag allereerst enkele opmerkingen over het fiscale beleid in meer algemene zin tegen de achtergrond van het voorliggende belastingsplan.

Deze leden meenden van de Regering te mogen verwachten dat zij het fiscale beleid mede zal aanwenden voor het voeren van een op herverdeling gericht inkomensbeleid en dat zij zal streven naar een vereenvoudigde en eerlijker belastingheffing, waarbij de sterkste schouders de zwaarste lasten blijven dragen. Kan de Regering hieromtrent haar visie uiteenzetten?

Verder vroegen zij wanneer thans een standpunt ter zake van de spaarbankvrijstelling tegemoet kan worden gezien. Zou het mogelijk zijn de afschaffing reeds thans aan te kondigen, zodanig dat deze per 1 januari a.s. gerealiseerd kan worden? Hoeveel zou een dergelijke maatregel opleveren en kunnen door middel van voorlopige aanslagen kaseffecten 1982 verwacht worden? Daarbij zij erop gewezen dat studie op dit punt reeds jaren geleden is toegezegd.

Deze leden wilden hier bovendien bijzondere aandacht vragen voor de bestrijding van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik van de fiscale wetgeving. Zij vroegen een overzicht van de studies die op dit vlak, mede naar aanleiding van het rapport-Bijsterveld, zijn ingezet. Wanneer kunnen de resultaten daarvan tegemoet worden gezien? In dit kader wezen zij ook op de motie-Engwirda, aangenomen tijdens het debat over de regeringsverklaring. Kan reeds enigszins worden aangegeven wanneer en op welke wijze deze motie wordt uitgevoerd?

De hier sprekende leden hadden met interesse kennisgenomen van de algemene opmerkingen van de Regering over het belastingplan 1982. De berekeningen met betrekking tot de collectieve lastendruk achtten zij echter wel een enorm gemillimeter, te meer daar bij het begrip lastendruk zeer veel relativerende opmerkingen te plaatsen zijn. Zij vroegen of – indien de trend van tegenvallende belasting- en premie-inkomsten zich voortzet – de verwachting gewettigd is dat de lastendruk 1982 ex post een – per saldo – daling te zien zal geven.

De Regering rekent voor dat voor 1982 per saldo een verlichting van de collectieve lastendruk ter grootte van ca. 0,2% resteert. Deze leden vroegen op welk percentage de verlichting uitkomt, indien de stijging van de sociale premies niet wordt meegerekend. Moet deze stijging op grond van het regeerakkoord voor 1982 niet buiten de norm gehouden worden, omdat in verband met de conjuncturele situatie eerst een eenmalige aanvulling van de reserves van de sociale fondsen nodig is?

Kan een overzicht worden gegeven van – per jaar de geraamde en gerealiseerde – de ontwikkeling van de collectieve lastendruk (belastingen, premies en niet-belastingmiddelen) van 1970 t/m 1982? Kan ook voor die jaren de ontwikkeling van de collectieve uitgaven gegeven worden?

Met betrekking tot het inkomensbeeld wensten deze leden graag een overzicht – uitgaande van het inkomensbeeld uit de Miljoenennota – van de inkomenseffecten per maatregel van de tot op heden getroffen c.q. voorgestelde maatregelen; dit met betrekking tot alle te onderscheiden inkomenscategorieën, en apart voor ambtenaren. Kan het eindresultaat gegeven worden zowel inclusief als exclusief incidenteel?

Op welk niveau – uitgaande van dit eindresultaat – zou een aftopping van de prijscompensatie moeten plaatsvinden, zodanig dat door middel van de daaruit voortvloeiende deflatie de koopkracht van het minimumloon uitkomt op –1%?

Hoe luidt dan na verwerking van deze aftopping het uiteindelijke koopkrachtbeeld?

Wat zijn de inkomenseffecten van de invoering per 1 april a.s. van de solidariteitsheffing, indien dat is:

- a. een BTW-operatie
- b. een LB/IB-operatie

Voorts vroegen deze leden naar de resultaten van de door het CPB opgestelde nieuwe macro-economische ramingen, gebaseerd op de voorgenomen beleidsbijstellingen 1982.

De leden hier aan het woord konden zich in algemene zin vinden in het gegeven dat de Regering de belastingmaatregelen 1982 gespreid heeft over de directe en indirecte belastingen. Zij stemden in met de verhoging van de tarieven in de loon- en inkomstenbelasting, hetgeen zij feitelijk beschouwden als het terugkomen op het voornemen van het vorige kabinet de inflatiecorrectie voor 100% doorgang te laten vinden. Deelt de Regering die mening?

Deze leden hadden moeite met het pakket accijnsmaatregelen. Waarom, zo vroegen zij, heeft de Regering niet gekozen voor een verhoging van de vermogensbelasting? Ook dit zou binnen de stabilisatienorm kunnen plaatsvinden. Voordeel van een dergelijke verhoging is dat zo'n maatregel geen prijseffect heeft. Wat is het budgettaire effect van een verhoging van 1 promille? Kan een dergelijke verhoging – door middel van voorlopige aanslagen – leiden tot kaseffecten 1982?

Voorts hadden zij het op prijs gesteld, als in het kader van het dekkingsplan de reeds lang door BOVAG en RAI voorgestane geleidelijke opbouw van het tarief van de bijzondere verbruiksbelasting voor auto's (met uitbreiding naar andere motorrijtuigen) aan de orde was gekomen. Huns inziens was het mogelijk om – zonder tot belastingverzwaring voor de meest gekochte types te komen – op deze wijze zelfs een positief budgettair effect te bewerkstelligen.

In de voorgestelde accijnsverhogingen misten deze leden – evenals dat bij vroegere voorstellen het geval is geweest – een indicatie van de gevolgen van de voorgestelde accijnsverhogingen voor de afzet van de betrokken producenten en de gevolgen daarvan voor de accijnsopbrengst en de werkgelegenheid in de betrokken bedrijfstakken. Zij wilden ook weten, op welk tijdstip en op welke wijze vooroverleg met de betrokken bedrijfstakken resp. het Ministerie van Economische Zaken had plaatsgevonden. Daarnaast zouden zij graag willen vernemen op welke wijze de voorstellen passen in een beleid, dat bewust is afgestemd op een selectiever verbruik, bij voorbeeld vanuit het oogpunt van volksgezondheid.

Bezwaren hadden deze leden tegen de wijze, waarop de Regering de inflatie hanteert als argument voor de omvang van accijnsverhogingen. De paralleliteit van accijnsdruk en inflatie staat haaks op de gedachte aan selectiviteitsbevordering door de accijnzen. Daarnaast legt zo'n paralleliteit op zijn minst de plicht op de Regering om de aanpassingen regelmatig toe te passen en niet zo abrupt na zoveel jaren, als bij de bieraccijns het geval is.

De leden van de V.V.D.-fractie zeiden zich met bijzonder grote tegenzin te hebben gezet aan de schriftelijke voorbereiding van het belastingplan 1982. Die tegenzin vloeiende voort uit het feit, dat zij in het geheel niet ervan overtuigd zijn, dat een dergelijk plan noodzakelijk laat staan gewenst is. Vloeiende uit de plannen van het vorige kabinet reeds een, zij het bescheiden, drukstijging voort, hoeveel groter is die niet in de voornemens van dit kabinet terwijl gelet op de economische toestand van het land in deze fase van de conjunctuur eerder een daling dan een stijging op haar plaats zou zijn.

Het is de bewindslieden bekend, dat de fractie waartoe deze leden behoren niet de mogelijkheid heeft gehad om op basis van het regeerakkoord te beslissen al dan niet toe te treden tot het huidige kabinet. Zij en haar leden zijn derhalve in geen enkel opzicht gebonden aan dit regeerakkoord en derhalve ook niet aan de passages daarin over de stijging van de collectieve druk. Over stijging dient te worden gesproken, want onder het mom van stabilisering daarvan vindt in werkelijkheid een stijging plaats. Immers de drukstijging uit hoofde van de binnenlandse aardgasprijs, thans geraamd op 0,8% voor vier jaar te zamen, en de bedragen voortvloeiende uit het naar zij

meenden te weten door de P.v.d.A. zo zeer verfoeide profijtbeginsel worden buiten beschouwing gelaten. Een eerste vraag: welk gedeelte van de drukstijging wordt op deze wijze – in de ogen van deze leden ten onrechte – statistisch buiten vermelding gelaten? De memorie van toelichting op het onderhavige wetsontwerp vermeldt, dat het vorige kabinet deze raamde op 0,55% en als relevante drukstijging aanmerkte. Past dat hoge percentage ook in het kader van de beleidsvoornemens van het nieuwe kabinet? Vergelijk in dit verband een stijging van de druk door toepassing van het profijtbeginsel in wetsontwerp 17 155 (Wijziging van de Kostenwet invordering rijksbelastingen) en de voorgenomen verhoging van de telefoontarieven. De hier aan het woord zijnde leden stelden derhalve een nieuwe berekening aangepast aan de thans bestaande of in het vooruitzicht zijnde beleidsvoornemens op prijs. Zij wensten deze uiteenzetting ook daarom omdat zij uit de derde alinea van het onderdeel *algemeen* van de memorie van toelichting de indruk hadden gekregen dat voor de bewindslieden geldt: drukstijging is drukdaling en daarom kan stijging plaatsvinden. De bewindslieden vertonen gelijkenis met dat legendarische gemeentebestuur, dat in strijd met de gemeentewet een belasting op het houden van katten wilde instellen en derhalve in de desbetreffende verordening bepaalde: «kat is hond».

De Regering meent deze gelden nodig te hebben voor een goed doel: verlaging van de werkloosheid, vermindering van het financieringstekort en van het inflatiepercentage en stabilisering van de collectieve lastendruk. Als één of meer van deze goede doelen niet gediend wordt door de huidige plannen, met andere woorden welk doel past niet in het rijtje, welke dan? Naar het oordeel van deze leden – zij gaven hun mening overigens gaarne voor een betere – is wellicht alleen de terugdringing van het financieringstekort met deze drukstijging gediend, een doel dat overigens ook langs de weg van ombuigingen kan worden bereikt. Immers een drukstijging vergroot in de huidige omstandigheden de risico's van het aanzwengelen van de geldontwaarding, vergroot mede via de afwentelingsmechanismen (loon- en andere eisen) de kosten van het bedrijfsleven op de buitenlandse markten. Willen de bewindslieden aangeven met hoeveel manjaren thans de werkgelegenheid afneemt per procent reële drukstijging, een stijging derhalve zonder de foefjes van het regeerakkoord?

De gekozen maatregelen in het kader van het belastingplan 1982 zijn verder niet zonder zeer grote bedenkingen op het stuk der werkgelegenheid. De hier sprekende leden stelden het op prijs indien de bewindslieden met inbegrip van het multiplier-effect, willen aangeven hoeveel arbeidsplaatsen verloren gaan als gevolg van de voorgenomen accijnsverhogingen. Willen zij voorts aangeven hoeveel arbeidsplaatsen op de tocht staan onderscheidenlijk indien het belastingplan wordt afgewenteld voor 100, 75, 50 en 25%, in welke vorm die afwenteling van belastingdruk ook moge plaatshebben.

De brieven die de commissie heeft ontvangen van het Bedrijfschap frisdranken, de Algemene bond van frisdrankenfabrikanten en groothandelaren in dranken (BBM) en de Centrale Ondernemingsraad van Heineken Nederlands Beheer BV doen vermoeden, dat de voorgenomen accijnsverhogingen vele honderden arbeidsplaatsen in de produktieve en de dienstverlenende sectoren teloor doen gaan. Wil het kabinet nu werkelijk werkgelegenheid in de particuliere sector opofferen ten einde bij de overheid en de quartaire sector arbeidsplaatsen te creëren die een blijvende verhoging van de collectieve lasten noodzakelijk maken? Hoe kunnen de C.D.A.- en D'66-bewindslieden dit voor hun rekening nemen? Hoe is dit bovendien te rijmen met de beinpassages uit de regeringsverklaring waarin een versterking juist van de marktsector wordt bepleit?

In aansluiting op deze opmerkingen zouden deze leden nog een aantal kanttekeningen willen plaatsen. De Regering gaat maar in zeer algemene zin in op de opmerkingen van de Raad van State met betrekking tot de negatieve werkgelegenheidseffecten die zich hebben voorgedaan als gevolg van de verhoging van de alcoholaccijns met ingang van 1980. Die algemeenheid en

de lauwheid waarmee wordt opgemerkt dat elke het verbruik betreffende belastingverhoging in meer of mindere mate de door de Raad van State gesignaleerde negatieve effecten met zich brengt doch dat thans de bijdrage aan de oplossing van de budgettaire problematiek voorop staat, is te opmerkelijker omdat het beleid zich in hoofdzaak en in belangrijke mate behoort te richten op blijvende werkgelegenheid in de marktsector, zoals ook de regeringsverklaring stelt.

Is het waar, zo vroegen deze leden, dat de fiscus ten onrechte de prijselasticiteit van de vraag naar gedestilleerd heeft gesteld op 0,3 en dat uit dien hoofde de opbrengstraming voor 1980 f 1225 mln. bedroeg doch de realisatie slechts op f 1021 mln. uitkwam? Hoeveel arbeidsplaatsen zijn door deze accijnsverhoging verloren gegaan en hoeveel heeft de overheid met deze verhoging kunnen scheppen. Is het voorts waar, dat in het eerste halfjaar van 1981 de afzet weer 9% lager lag dan in de overeenkomstige periode van 1980 en welke effecten heeft dat gehad en heeft dat nog voor de werkgelegenheid in die branche? Gaat hiervan geen waarschuwing uit ten aanzien van de thans voorgenomen accijnsverhogingen?

Het algemene prijsbeleid van de rijksoverheid is – terecht – niet van toepassing op heffingen die belastingen zijn. Wel geldt echter ook te dien aanzien dezelfde achtergrond die een belangrijke rol speelt bij het prijsbeleid: vermijdt schoksgewijze verhogingen met alle gevolgen van marktverstoringen van dien. De Raad van State, aldus deze leden, wijst daarop zeer terecht in zijn advies en de weerlegging daarvan is niet overtuigend.

De leden van de fractie van D'66 zeiden niet gelukkig te zijn met de invulling van het belastingplan 1982. Hun bezwaren richtten zich vooral tegen de volgende twee elementen uit dit plan:

1. de tijdelijke KNIL-heffing uit 1981 in de loon- en inkomstenbelasting wordt in feite permanent gemaakt door deze voor 1982 voort te zetten;
2. de voorgestelde verhogingen van de accijnzen worden vooral voor wat betreft de accijnzen op alcoholvrije dranken als te fors ervaren.

Aan de andere kant zeiden deze leden te beseffen dat het, in het licht van de financiële problematiek die in 1982 nog verwacht mag worden, onverantwoord zou zijn om in dit dekkingsplan nieuwe gaten te creëren door delen daarvan niet te accepteren, zonder alternatieve dekkingsvoorstellen daar tegenover te stellen. Wél vroegen zij zich af of het mogelijk is het belastingplan in ieder geval zo te wijzigen, dat de voorgestelde verhoging en uitbreiding van accijnzen op alcoholvrije dranken tenminste worden gehalveerd. Dit zou naar hun mening gefinancierd kunnen worden door de in het wetsontwerp 17 155 voorgestelde verhogingen van aanmaningen, dwangbevelen enz. aanzienlijk verder te verhogen. Zij verwezen voor een verdere uitwerking van dit idee naar hun inbreng bij de desbetreffende wetsontwerpen, maar zouden graag in dit algemene kader van het belastingplan van de Regering een reactie vernemen.

De leden van de P.S.P.-fractie vroegen wat de invloed is van de voorziene algehele teruggang in koopkracht op de berekende verlichting van de collectieve lastendruk van ca. 0,2% in 1982. Zij vroegen verder welke budgettaire en inkomensgevolgen optreden als a) er géén inflatiecorrectie wordt toegepast; b) de belastingvrije sommen niet met 1% worden beperkt, maar respectievelijk stabiel worden gehouden, dan wel met 1% worden verlaagd. Voorts vroegen zij of er een overzicht kan worden gegeven van de gevolgen voor de netto-inkomens, naar verschillende inkomensklassen (minimum, minimum +, modaal, 2 keer modaal, 4 keer modaal), van alle, zowel in de Miljoenennota als in de regeringsverklaring en Nota beleidsbijstellingen begroting 1982 voor 1982 voorgestelde maatregelen.

Met betrekking tot de in het dekkingsplan voorgestelde accijnsverhogingen op bier, alcoholvrije dranken en suiker, merkten deze leden op, dat het ook hierbij weer gaat om niet-progressieve belastingverhogingen. Zij vroegen of de voorgestelde verhogingen met 100% niet zeer drastisch zijn, en

welke gevolgen deze verhogingen hebben voor de afzet van de betrokken produkten, en daarmee voor de te verwachten overheidsopbrengsten, en voor de werkgelegenheid in de betrokken sectoren, inclusief slijterijen.

Waarom worden juist deze produkten extra belast, zo vroegen zij. De argumentatie dat de accijns op deze produkten de afgelopen jaren niet is verhoogd, is daarvoor toch onvoldoende? Dat geldt bijv. ook voor alle produkten waarop alleen BTW wordt geheven. Is ook overwogen om bijv. een extra belasting te leggen op produkten die grotendeels geïmporteerd worden?

De leden van de C.P.N.-fractie vonden het teleurstellend dat de dekking van de stijging van de collectieve lastendruk is gezocht in de sfeer van loonen en inkomstenbelasting en van – alle inkomens omvattende – accijnzen in plaats van in de sfeer van vermogens- en vennootschapsbelasting. Zij waren van mening dat in het bijzonder de lage- en middeninkomens de nadelen zullen ondervinden van de accijnsverhogingen.

Gaarne vernamen zij van de bewindslieden hun mening over de opmerkingen uit het bedrijfsleven en de industrie met betrekking tot de negatieve invloed die de accijnsverhogingen zullen hebben op omzet en werkgelegenheid en de twijfel die wordt uitgesproken over de haalbaarheid van de opbrengst van de accijnsverhogingen, als gevolg van omzetsdaling. Kunnen de bewindslieden bij benadering voor alle drie accijnsverhogingen aangeven welke omzetsdaling nodig is om het effect volledig teniet te doen?

De leden van de fractie van de S.G.P. wilden hun bijdrage aan de behandeling van de onderhavige wetsvoorstellen beginnen met te wijzen op de benarde financiële positie, die mede, maar niet uitsluitend, het gevolg is van de niet-rooskleurige economische situatie, maar intussen de speelruimte voor elk kabinet in die omstandigheden praktisch nihil doet zijn. Zij wilden ook vanuit hun verantwoordelijkheid als Nederlandse staatsburgers meewerken aan het zoeken van oplossingen. Dan moet hun dat echter ook mogelijk worden gemaakt. Helaas valt te constateren, dat bij alle overeenstemming die er is omtrent de oorzaken van de gegroeide situatie toch de wegen uiteenlopen als het gaat om oplossingen. Om het verschil aan te duiden botsen hier twee min of meer diametraal tegengestelde opvattingen, te duiden met de namen van Friedman en Keynes. Het resultaat, neergelegd in het regeerakkoord en op basis waarvan het kabinet ook de belastingvoorstellen heeft ingediend is in zekere zin een vermenging van beide recepten, en deze leden vroegen zich af of door de verbinding van die tegenstrijdige oplossingen niet tevens de kiem van mislukking van het beleid is gelegd. Zoals reeds in het debat over de regeringsverklaring van hun kant was gesteld waren zij voornemens de voorstellen van het kabinet op hun eigen mérites te beoordelen, hoewel dat wel in samenhang met het totale beleid zal geschieden. Verderop in hun beschouwing wilden zij een poging doen om een naar hun mening meer uitzicht biedende oplossing aan te dragen. Daaruit zal blijken dat ook zij een beroep op saamhorigheid – niet alleen in voorspoed maar ook in tegenspoed – voorwaarde achten. Een beroep dat slechts kans van slagen heeft, wanneer het volk geïnspireerd kan worden door een gemeenschappelijk doel, dat hoger is dan het eigen belang of het groepsbelang.

De leden hier aan het woord nodigden de Regering uit een beschouwing te geven over het karakter van het aangekondigde dekkingsplan. Is deze aanduiding wel passend voor het samenstel van voorstellen die naar de Regering hoopt f 700 mln. in het laatje moeten brengen? Immers uit de presentatie van het aangepaste financiële beleid, neergelegd in de brief van 16 november 1981, maar ook uit anderen hoofde kan blijken dat het plan eigenlijk niet kan dienen als sluitstuk van een op het toepassen van de regels van het structurele begrotingsbeleid gebaseerd financieel beleid. Alleen al de sterke afwijking (meer dan 50%) van de voor een geground financieel beleid noodzakelijke omvang van het tekort voor de gehele overheid, te weten 4 à 4½% van het nationale inkomen, illustreert dat.

De Minister van Financiën heeft in antwoord op vraag 8 nog eens herhaald dat die beperking in die omvang een absolute randvoorwaarde is. Moet niet worden gevreesd dat de waarde van zo'n uitspraak, die in een reeks van jaren is gedaan, wat van zijn kracht heeft verloren, omdat ondanks goede voornemens eerder het tegendeel is te constateren, nl. uitzetting van het tekort in plaats van inpaling? In die mate zelfs dat de overheidsfinanciën onbeheersbaar dreigen te worden. Hoever is dat proces al voortgeschreden? Deze leden waren bevreesd dat het met veel élan aangekondigde nieuwe beleid zal stuk lopen op de harde werkelijkheid van vandaag, waarin mede als gevolg van toenemende individualisering en van toenemend groepsegoïsme medewerking aan de uitvoering in veel gevallen dubieus moet worden geacht. Waar visie ontbreekt, vergaat het volk, maar ook waar tegenstrijdige opvattingen heersen kan niet tot een consistent beleid worden gekomen. Naar hun mening zullen partijpolitieke standpunten – stokpaarden zeker – ondergeschikt moeten worden gemaakt aan een nationale doelstelling die brede lagen van de bevolking kan aanspreken. Zij zagen deze doelstelling met name in de fundamentele roeping van de mens de aarde te bouwen en te beheren als een goede rentmeester betaamt. Daarin kan een stimulans gelegen zijn om de strijdbijlen te begraven en gezamenlijk tot oplossingen te komen, waarbij uiteraard mede vanwege de aan elk menselijk handelen inherente weerbarstigheid, geen kant en klare oplossingen moeten worden verwacht. Ook is het duidelijk dat een afkalvingsproces van decennia niet in de kortste keren kan worden verkeerd in het tegendeel. Ook dat heeft tijd nodig. Wordt in de politiek toch niet teveel nadruk gelegd op korte-termijnresultaten, hoe prettig die ook zijn, waardoor meer structurele oplossingen op de lange termijn worden geschoven? Deze leden deelden overigens de zorg om de toenemende omvang van de werkloosheid met het kabinet, maar meenden dat die niet het oog mag doen sluiten voor het gevaar dat het nageslacht wordt geconfronteerd met de gevolgen van een beleid dat niet voldoende oog heeft gehad voor de middellange en lange termijn. In dat kader – en ook die opmerking houdt verband met het gepresenteerde belastingplan – vroegen zich af of door het zelfdoen door de overheid via regelingen, subsidiëring enz., toch onvoldoende ruimte wordt gelaten aan het bedrijfsleven om de problemen zelf op te lossen. Wordt eigenlijk niet te weinig vertrouwen gegeven aan de marktsector? Deze leden vroegen om voorbeelden waaruit blijken kan dat de overheid via gerichte maatregelen en geldstromen zoveel beter resultaat heeft weten te bereiken dan het particuliere bedrijfsleven. Met deze vragen wilden zij geenszins suggereren, dat de overheid geen taak in het financieel-economische vlak zou hebben. Integendeel: door de ingewikkeldheid van de moderne samenleving en de toenemende afwijking van de normen, neergelegd in de Wet van God, moet de overheid corrigerend optreden. Ook hierin is zij beschermer van de rechtsstaat en het schild van de zwakken. Nochtans bepleitten deze leden een meer globale benadering. Zij deden dat met te meer vrijmoedigheid nu uit de resultaten van het sedert jaren gevoerde actieve beleid, tot uiting komend in subsidiëring van een groot aantal objecten en bedrijven en de opzet van vele werkgelegenheidsplannen, niet kan worden afgeleid, dat die aanpak duidelijk de voorkeur verdient. Daarop te reageren met het nog meer aantrekken van het keurslijf leek hun het paard achter de wagen spannen te zijn. Vanuit de vorenontwikkelde benaderingswijze hadden zij moeite met het belastingplan 1982.

De leden hier aan het woord hadden ook nog andere vraagtekens te zetten bij de onderhavige voorstellen. Met veel woorden wordt aangegeven dat het nieuwe kabinet geslaagd is in de opzet het financieringstekort terug te brengen van meer dan 8% in 1981 naar 6½ in 1982 en dat ondanks het banenprogramma en de honorering van een aantal andere wensen van de nieuwe regeringsploeg. Maar is dat geen verschuiving van de financieringsproblematiek, omdat de gelden van dezelfde kapitaalmarkt moeten komen? Waaruit wordt de f 300 mln. voor de op te richten maatschappij voor industriële projecten gefinancierd? Via de kapitaalmarkt? En geldt dan niet hetzelfde gegeven als ten aanzien van de hiervoor gestelde omtrent de financiering van woningwetwoningen?

Hadden zij het goed begrepen dan vervult de 4 mld. m³ extra aardgasinzet min of meer de functie van de redder van het banenplan. Immers uit persberichten hadden zij vernomen dat alleen dank zij die inzet het CPB ternauwernood kan komen tot een groei van 1%. Zij vroegen in ieder geval om de nadere macro-economische verkenningen, waarbij zij tevens verzochten om een objectieve aanduiding van de mate van betrouwbaarheid van die ramingen. Wat de extra-inzet betreft vroegen zij zich af of ter zake het enkele besluit van het kabinet voldoende was om de f 450 mln. extra opbrengst te realiseren. Sommigen menen dat dat helemaal niet kan (zie bijv. E.W. 20 november 1981). Kan dat nader worden toegelicht?

Overigens strookt die extra-inzet huns inziens niet met een consistent energiebeleid en hadden zij het gevoel dat ook het (multiplier)effect van die inzet aanzienlijk minder in de produktieve sfeer zal neerslaan dan verwacht, te meer nu deze inzet (mede) moet dienen om in de consumptieve sfeer (kwartaire sector) arbeidsplaatsen te scheppen. En dan vroegen deze leden zich daarbij voorts nog af of voor het nog niet gedekte deel van de tegenvaller in de aardgasbaten ten bedrage van f 1300 à f 1700 mln., waarvan toegezegd is dat deze in de per 1 maart 1982 te verschijnen voorjaarsnota 1982 zou worden opgevangen, wel een adequate dekking zal kunnen worden gevonden. Vindt ook hier geen vooruitschuiven plaats?

De vele voetangels en klemmen die in het veld van de sociale zorg aanwezig zijn en die de ombuigingen daar zo stroef doen verlopen, laten volgens deze leden ook het uiteindelijk resultaat dubieus zijn. Als een korting op uitkeringen niet bespreekbaar is, als er meer dan één uitkering per gezinshuishouding (huisnummer) toegekend is, of als het eigen risico in de ziekenfondsregeling wordt aangevochten, om een paar voorbeelden te noemen, dan is het duidelijk dat ook de vanuit deze sector te verwachten ombuigingsresultaten dubieus zijn. Om het met E.W. te zeggen: «De sociale uitkeringen zijn er voor mensen in nood te helpen, niet om op risico van het staatsbankroet grote groepen mensen van inkomens te voorzien».

Nog meer toegespitst op de belastingvoorstellen konden deze leden niet veel waardering opbrengen voor de toelichtingen aangezien daarin eenzijdig de belangen van de schatkist en de financiering van het banenplan (daarvoor is kennelijk het voornemen van de z.g. solidariteitsheffing niet voldoende!) zijn vermeld, doch de nadelige gevolgen voor de bestaande werkgelegenheid (*directe en indirecte*) niet eens aan de orde zijn gesteld. Zij vonden het op de weg van de Regering liggen daarover nadere informatie te verstrekken. Daarbij zal het moeten gaan om a) de bedrijven en bedrijfstakken die met de gevolgen van de verhogingen worden geconfronteerd (aantal, omzet, omvang werkgelegenheid, invloed op investeringen enz.) b) de invloed die uitgaat op de detailhandelszaken en verdere bij de betrokken industrie betrokken bedrijven (verpakking, transport enz.); c.) de als gevolg van de voorgestane loonmatiging reeds krimpende reële koopkracht van de bevolking, die niet alleen geconfronteerd wordt met die lagere koopkracht, maar ook nog met hogere energielasten, andere overheidsheffingen – ook die van lagere overheden –, verdergaande toepassing van het profijtbegin-sel, en daar bovenop de extra belastingen moet voldoen.

Uit deze drie factoren moet het mogelijk zijn een schatting te maken van de gevolgen van de extra verhogingen van indirecte belastingen in mankracht op de werkgelegenheid en de navenant grotere werkloosheidsuitkeringen en hogere uitkeringen uit hoofde van de Rijksgroepsregeling zelfstandigen. Deze leden wezen er ten overvloede op dat de inkomensontwikkelingen in de zelfstandigensector (MKB en land- en tuinbouw) veel onheilspellender zijn dan voor de werknemers. Ook dat vraagt om bijzondere aandacht niet alleen in verbale vorm, maar vooral in concrete vorm.

De leden hier aan het woord hadden overigens evenals zowel het vorige als het huidige kabinet moeite met de uitkomst van het aanvankelijke «inkomensplaatje». Reden waarom zij meer positief stonden tegenover die maatregelen die beogen een meer op draagkracht gebaseerde uitkomst te verkrijgen. Zij hadden er echter wel behoefte aan een meer totaal beeld te krijgen van het «inkomensplaatje», niet alleen de procentuele mutatie, maar

ook de mutaties in guldens, waarbij huns inziens ook rekening moet worden gehouden met de niet in het z.g. stabilisatieakkoord opgevoerde bestanddelen die onafwendbaar op de burgers afkomen en materieel en zelfs formeel wel behoren tot de collectieve lasten. Kan worden aangegeven wat de gevolgen zijn van a) de stijging van de gasprij; b) de gemiddelde verhoging van de gemeentelijke onroerend goed belasting en andere overheidsheffingen; c) de gevolgen van de loonmatiging; d) de extra heffingen volgens het belastingplan voor de inkomensontwikkeling in guldens en procenten van de groepen minimum t/m 4 × modaal?

Deze leden hadden met belangstelling de uiteenzetting gevolgd die in de toelichting en in de reeds gememoreerde brief van de Minister van Financiën is gegeven over de uitvoering van de overeengekomen stabilisatie van de collectieve lastendruk. Kan hiervan een specificatie worden gegeven? Zij vroegen dit daarom opdat een meer integrale beoordeling van de koopkrachtontwikkeling mogelijk kan worden.

Uit hun hiervoor gegeven beschouwingen zijn hun bedenkingen tegen de soliditeit van de berekening reeds overduidelijk gebleken. Hier wilden zij met name de aandacht vragen voor het onderdeel dat evenzeer samenhangt met de collectieve druk, namelijk de reële mogelijkheid dat gedane en voorgenomen voorstellen tot belasting- en/of premiewijzigingen worden afgewenteld. De maatregelen voor een wijziging in de Ziektewet, die ongeveer f 1200 mln. moet opbrengen – hoe is thans de precieze invulling van het complex maatregelen? – zullen leiden tot een dienovereenkomstige lastenverzwaring voor het bedrijfsleven, mede omdat het de vraag is of de verwachte daling van het verzuim wel gerealiseerd zal worden. De gevolgen van het belastingplan zullen, mede gezien de afnemende markt, eveneens de rendementen aantasten. Wat blijft er dan over van het door iedereen onderschreven punt dat alleen rendementsherstel kan leiden tot een meer structurele oplossing van de economische problematiek. Nieuwe projecten, innovatie e.d., zijn toch alleen maar te realiseren als er weer een redelijke rendementsverwachting is? De hoge rente, mede veroorzaakt door de belabberde toestand van 's Rijks financiën, draagt er evenmin toe bij de toekomst rooskleuriger te maken. Te meer als de voortekenen van een hoger tekort dan 6½% niet bedriegen.

Zoals gezegd hadden de hier aan het woord zijnde leden het vermoeden dat juist de meer gerichte beleidsmaatregelen – zij wezen op de WIR die met de ene hand neemt (vanuit de globale sfeer) en met de andere hand geeft (naar de gerichte sfeer) – op grond van ervaringsgegevens uit het verleden minder doelgericht werken, dan men denkt. Overigens hadden zij geconstateerd – het is rijkelijk laat gedachtig aan het gezegde van de kalf en de put – dat de waardering voor het bedrijfsleven groeit, ook al hadden zij de indruk dat een verbale waardering niet genoeg is. Immers uit het gepresenteerde beleid blijkt dat de nadruk toch meer ligt op het werkgelegenheidsprogram. In dat laatste kader had het hen wel verwonderd dat bij alle onderzoeken en aangedragen oplossingen de arbeidsproductie van de werknemers zelf nauwelijks in geding is gebracht. Ook dat is een kostenfactor van betekenis. Hun algemene beschouwingen rondom het belastingplan afsluitend, vroegen deze leden of het totaalbeeld niet te veel onzekere elementen bevat, die de noodzaak en het rendement voor de economie van de voorstellen tot ongewisse grootheden maken. Sedert de indiening van de ontwerpbegroting 1982 zijn inderdaad een aantal zware tegenvallers geboekt, waarvoor oplossingen moeten worden gevonden. Dit in aanmerking nemend, hadden zij echter de indruk dat nog te veel politiek geladen compromissen in het beleid zijn gestopt die het bereiken van gewenst resultaat in de weg zullen staan. Of zien zij een en ander door een te donkere bril? Hun aanvankelijk naar het negatieve neigende oordeel over met name de verhoging der accijnzen laat overigens onverlet dat zij zich gaarne door de kracht van goede argumenten wilden laten overtuigen.

Overigens wilden zij wel de gewetensvraag stellen wat nu precies de waarde is van het inschakelen van de Raad van State voor het uitbrengen van advies indien dit Hoge College de speelruimte ontbreekt om een gedegen advies uit te brengen. Zij hadden overigens het vermoeden hiermede een retorische vraag te stellen!

De leden hier aan het woord hadden reeds laten blijken dat ook zij de uitkomst van het «inkomensplaatje» op basis van het in de miljoenennota 1982 ontvouwde beleid niet vonden voldoen aan het draagkrachtprincipe. Terwille van dat principe hadden zij minder moeite met dit onderdeel van de voorstellen, zij het dat nog altijd 40% van de f 700 mln. uit de loon- en inkomstenbelasting komt. In ieder geval wordt de 100% inflatiecorrectie meer dan gecompenseerd door de tariefverhoging. Het toegepaste systeem had overigens hun instemming. In het verleden hadden zij steeds gepleit voor dit systeem.

In de memorie van toelichting wordt ook gewag gemaakt van voor de beoordeling van de lastendruk van belang zijnde wijzigingen in de sociale lasten, met name de optrekking van de premie-inkomensgrens voor de premievolksverzekeringen alsmede van nader in te vullen beperkingen in de primaire sfeer. Zij vroegen om een gespecificeerde toelichting daarop en met name ook hoe een en ander uitwerkt voor de bekende inkomensgroepen.

De leden van de R.P.F.-fractie hadden met afkeuring kennisgenomen van dit wetsontwerp en het belastingplan 1982. Zij noemden het een bedenkelijk schimmenspel, dat door het negeren van aardgasopbrengst en profijtheffingen ruimte is gevonden voor belastingverhogingen.

Evenzeer bedenkelijk achtten zij het dat een reeks fiscale maatregelen zo kort voor de invoeringsdatum is voorgesteld, waardoor een verantwoorde voorbereiding onmogelijk wordt gemaakt.

Zij spraken over een onbehoorlijke handelwijze, zowel tegenover Raad van State en parlement als tegenover belastingplichtigen, inhoudingsplichtigen en belastingdienst, die met de gevolgen van dit paniekbeleid worden geconfronteerd.

Deze leden betreurden het in hoge mate, dat ook dit kabinet voortgaat de onbetaalde rekening van zijn beleid bij de burgers door de brievenbus te schuiven. Terwijl algemeen wordt erkend, dat de belastingschroef nu echt is dolgedraaid, is de Regering niet bereid gebleken de problemen bij de wortel aan te pakken, nl. door sanering van de overheidsuitgaven.

Het lid van de G.P.V.-fractie merkte op, dat in het kader van het belastingplan 1982 uitdrukkelijk wordt verwezen naar de passage in het regeerakkoord, waarin is afgesproken dat bij de berekening van de totale lastendrukmutatie voor 1982 de stijging van de niet-belastingmiddelen uit de binnenlandse aardgasafzet en de lastenverzwaring in de sfeer van profijtheffingen buiten beschouwing zullen blijven. Moet hieruit worden opgemaakt dat deze afspraak uit het regeerakkoord alleen voor 1982 zal gelden? Voor zover de in het regeerakkoord afgesproken definitie van de lastendrukmutatie voor de gehele kabinetsperiode geldt, kan de vraag worden gesteld of er een nadere toelichting kan worden gegeven op deze definitie. Immers, de profijtheffingen die er thans bestaan worden wel meegerekend bij de bepaling van de hoogte van de totale collectieve druk. Waarom wordt verhoging van profijtheffingen dan niet meegeteld bij de verhoging van de totale collectieve druk? Hetzelfde kan worden gevraagd ten aanzien van de baten van de binnenlandse aardgasafzet. Wordt hierbij nog een onderscheid gemaakt tussen de opbrengst van de vennootschapsbelasting en de overige aardgasbaten?

Zou het niet verstandiger zijn de hoogte van de aardgasbaten te blijven meetellen voor de totale drukmutatie, omdat anders de kans bestaat dat de afhankelijkheid van het overheidsbudget van de aardgasbaten, sluipenderwijs steeds groter wordt? Kan een nadere toelichting worden gegeven op de berekening van de totale collectieve lastendruk in de memorie van toelichting, zo vroeg dit lid. Berekend wordt dat de te realiseren drukdaling ter grootte van 0,35% van het nationale inkomen (na eliminering van aardgas en profijtheffingen) gecorrigeerd moet worden door toeneming van de premiedruk sinds het uitkomen van de Miljoenennota. Per saldo resteert dan een drukdaling ter grootte van 0,2% van het nationale inkomen. De premiedrukstijging bedraagt kennelijk 0,15%. Maar in de Nota beleidsbijstellingen begroting 1982 wordt gerekend met een premiedrukstijging van 0,3% sinds de Miljoenennota. Wordt het verschil gevormd door de inmiddels toegezegde premieverlaging van f 500 mln?

Kan een overzicht worden gegeven van de verwachte premiedruk-verdeling zoals die zich nu laat aanzien? De situatie is wat onoverzichtelijk geworden na de verschillende bijstellingen. Is de daling van de premie Ziektewet met 1,2% als gevolg van de daling van het ziekteverzuim, dus afgezien van de ombuigingsvoorstellen, meegerekend bij de opstelling van dit belastingplan? Zo nee, hoe komt het z.g. inkomensplaatje er dan uit te zien, als deze premiedaling wel wordt meegerekend, zowel voor als na de effectuering van de voorgestelde wijziging van de loon- en inkomstenbelasting?

Dit lid had er bezwaar tegen, dat niet alleen het beleid inzake de belastingheffing maar ook het beleid inzake de premieheffing rechtstreeks en nadrukkelijk ondergeschikt worden gemaakt aan een bepaald inkomens-herverdelingsbeleid. Beweegt de Regering zich hiermee niet te veel op het terrein van de sociale partners? Een zekere inkomensherverdeling zal het belastingbeleid als neveneffect van de toepassing van het draagkrachtbeginsel altijd wel hebben. Maar thans wordt door de combinatie van premiedaling en belastingverhoging wel zeer direct inkomenspolitiek bedreven. Worden met name de sociale premies door de overheid niet oneigenlijk gebruikt, c.q. misbruikt, omdat er tot op zekere hoogte toch een verband bestaat tussen de hoogte van de betaalde premie en de hoogte van het te ontvangen bedrag? Zal de verhoging van de premiegrens met f 7000 door de betrokken groeperingen niet als volstrekte willekeur worden ervaren?

Dit lid had er waardering voor dat de inflatiecorrectie voor de volle 100% wordt toegepast. Naar zijn oordeel kon dit ook moeilijk anders, gezien de forse accijnsverhogingen die ook worden voorgesteld. Na het toepassen van de inflatiecorrectie besloot de Regering de tarieven aan te passen. Deze systematiek is juist. Immers, nu wordt de verscherping van de progressie voor iedereen zichtbaar gemaakt, en niet versluierd via een beperking van de inflatiecorrectie. Is de Regering bereid deze aanscherping van de progressie achterwege te laten, indien de sociale partners bereid zouden blijken bij de vaststelling van het arbeidsvoorwaardenbeleid een inkomensontwikkeling te realiseren die meer overeenstemt met de inkomensontwikkeling die in het regeerakkoord gewenst wordt geacht? Is de inkomensontwikkeling, zoals die in de Miljoenennota 1982 was voorzien bij ongewijzigd beleid, overigens geheel toe te schrijven aan de verhoging van de sociale premies die nodig werd geoordeeld? Was deze forse premieverhoging niet nodig geworden doordat de sociale premies in de afgelopen jaren met behulp van omvangrijke rijksbijdragen kunstmatig laag waren gehouden?

Is de Regering bereid naar wegen te zoeken om de overdrachtsbelasting met 2% te verlagen? Zou een dergelijke verlaging geen gunstig effect kunnen hebben op de ingestorte markt voor bestaande woningen? Zou dit bovendien niet eveneens positieve invloed kunnen uitoefenen op de mobiliteit van de werknemers op de arbeidsmarkt? Is de Regering niet van mening dat een dergelijke belastingmaatregel aanmerkelijk positiever effecten kan hebben op de werkgelegenheid dan het opleggen van een solidariteitsheffing of het verhogen van accijnzen?

2. Verhoging tarieven loon- en inkomstenbelasting

De leden van de C.D.A.-fractie betreurden dat de Regering opnieuw genoodzaakt was een voorstel te doen om de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting te verhogen. Zij verwezen daarbij ook met name naar de passage in het regeerakkoord waarin gesproken wordt van de «overeenstemming over de wenselijkheid van een vereenvoudiging door vermindering van aantal en omvang van aftrekposten in de 1B en een daarbij aansluitende verlaging van de tarieven». Zij konden zich niet goed voorstellen dat de huidige moeilijke omstandigheden een maatregel rechtvaardigen, die indruist tegen deze doelstelling. Het regeerakkoord is toch niet geschreven vanuit de verwachting dat de komende jaren gemakkelijk zullen zijn? Wel hadden deze leden er begrip voor dat de korte periode waarover de Regering beschikte voor het bijstellen van het beleid in combinatie met de moeilijke budgettaire positie die zij aantrof, welhaast onvermijdelijk moest resulteren in een pakket voorstellen dat niet de schoonheidsprijs verdient.

Daarentegen waren zij weer enigszins verontrust doordat in het antwoord van de Regering aan de Raad van State de hierbovenvermelde in het regeerakkoord neergelegde doelstelling operationeel vertaald werd in de aankondiging «om tot een nader onderzoek te komen van de mogelijkheden het tarief te verlagen». Zij wezen er op dat in het regeerakkoord wordt gesproken over «beraad over modaliteiten», dat «te gelegener tijd» zal moeten plaatsvinden en niet van uitgebreide studies waarmee nog een aanvang moet worden gemaakt. Een belangrijk deel van dat onderzoek heeft toch reeds plaatsgevonden onder het vorige kabinet? Hun ongerustheid op dit punt was evenwel grotendeels verdwenen doordat de Regering tijdens het debat over de regeringsverklaring heeft meegedeeld dat met deze studie slechts enkele maanden zullen zijn gemoeid. Zij gingen er dan ook vanuit dat het hierbovenbedoelde beraad nog in de eerste helft van 1982 zal plaatshebben en tot conclusies zal leiden.

Voor de presentatie van de voorgestelde tariefmaatregel tenslotte hadden deze leden evenals de Raad van State waardering. Door de maatregel niet voor te stellen als een bestendinging van een al bestaande tijdelijke maatregel wordt inderdaad duidelijk dat het hier gaat om een nieuwe drukverzwarende maatregel waarover in het licht van het regeerakkoord een open discussie mogelijk moet zijn.

Het was de leden van de V.V.D.-fractie opgevallen, dat de voorgestelde tariefsverhoging welke een andere opbouw heeft dan de tijdelijke verhoging voor het jaar 1981 ten behoeve van de uitkeringen ten behoeve van de krijgsgevangenen in de Japanse kampen ten tijde van de Tweede Wereldoorlog, een nogal sterk nivellerend karakter heeft. Zij achtten dat onverantwoord nu in brede kringen van de maatschappij en niet in de laatste plaats binnen de vakbeweging daartegen verzet ontstaat. Naar hun gevoelens is de grens bereikt, ja zelfs overschreden van de aanvaardbaarheid van deze nivellering, die tot gevolg heeft dat reeds vrij snel na het minimum inkomen op zeer forse wijze inkomsten- en loonbelasting wordt geheven. De wijze waarop in Nederland een zo groot gedeelte van iemands inkomen in de vorm van directe belastingen wordt afgeroomd, doet de belastingvlucht en belastingfraude alleen maar toenemen. Toen de woordvoerder van de V.V.D. bij de behandeling van het belastingplan 1975 op die gevaren wees, vond de toenmalige Staatssecretaris van Financiën die vrees ongegrond. Zowel met de vlucht als zeker met de fraude was het in de ogen van de toenmalige bewindsman niet zo ernstig gesteld. Wij weten thans beter, maar desondanks worden fundamentele maatregelen als het beperkt houden van de belastingdruk der directe belastingen, een matiging van de steilte der progressie met de mond beleden, maar niet daadwerkelijk toegepast. Deze leden zouden het op prijs stellen, indien de bewindslieden in de memorie van antwoord bij de belastbare inkomens vermeld in de staat op blz. 6 van de memorie van toelichting zouden willen vermelden hoeveel belasting in guldens omgerekend wordt geheven in de andere landen van de Europese Gemeenschap. Voorts zouden zij gaarne zien dat in de memorie van antwoord worden opgenomen de voor 1982 gecorrigeerde tabellen B en C van blz. 110 van de Miljoenennota 1982. Opneming van bedoelde tabellen B en C voor de andere landen van de EEG zouden deze leden evenzeer op prijs stellen.

De leden van de fractie van D'66 zouden graag vernemen, wanneer de aangekondigde studie over een vereenvoudiging van de loon- en inkomstenbelasting, de z.g. contourennota, bestaande uit een combinatie van beperking van aftrekposten en een verlaging van de tarieven, de Kamer zal bereiken.

Tevens zouden zij de Regering willen vragen of het huidige kabinet van plan is de motie-van Rooijen c.s. over een fundamentele herziening van de inkomstenbelasting op meer diligente wijze uit te voeren dan dit door het vorige kabinet (niet) is geschied.

De wijze van verwerking van de inflatiecorrectie, te weten rechtstreeks in de schijfbedragen en belastingvrije sommen, deed bij de leden van de S.G.P.-fractie de vraag rijzen of door deze wijze van benadering niet wordt ingeluid een voor komende jaren mogelijk geruisloze overgang naar beperking en afschaffing van de door deze leden vanuit recht en billijkheid noodzakelijk geoordeelde inflatiecorrectie.

De leden van de fractie van de P.P.R. vroegen de Regering aan te geven wat de inkomenseffecten zijn (voor gehuwden in tariefgroep 4) van een zodanige wijziging van de tarieven loon- en inkomstenbelasting dat de eerste tariefschijf ongemoeid blijft. Hiermee beoogden zij het negatieve effect op het minimumloon en op het minimumloon +, teniet te doen. Dit negatieve effect wordt zoals uit de brief van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 13 november 1981 (17 100, hfdst XV, nr. 8) blijkt, gesteld op - 0,1 voor de minima en - 0,2 voor het minimumloon +. Met behoud van dezelfde budgettaire opbrengst op transactiebasis (f 340 mln.) dient er dan een relatieve verzwaring te worden doorgevoerd vanaf de tweede tariefschijf. Graag vernamen deze leden hierover de mening van de Regering.

De leden van de R.P.F.-fractie constateerden, dat niet alleen voor een belastingverhoging, maar zelfs voor een versterking van de progressie is gekozen. Zij vonden het in dit verband sympathiek dat de Regering zich niet heeft laten verleiden tot verkapte belastingverhoging door het niet volledig toepassen van de inflatiecorrectie.

Het effect van de nu voorgestelde verhoging is echter weinig gunstiger dan korting van de inflatiecorrectie tot 80%.

Deze leden verzochten het in de memorie van toelichting verstrekte overzicht aan te vullen met: «tarief 1982 na 90% respectievelijk 80% inflatiecorrectie».

De voorzitter van de commissie,
Joeke

De griffier van de commissie,
Witteveen